

Tar Károly
A szépség csodája
Költemények
Holló László képeiről

Debrecen

2009.

Tar Károly
A szépség csodája
Költemények
Holló László képeiről

Ethnica kiadás

Szerkesztette
Ujváry Zoltán

A felvételeket
H. Csongrády Márta
Holló László-díjas fotóművész készítette

ISBN

Nyomdai előkészítés: Pantone-Art Kft.
Nyomdai munkák: Kapitális Kft.
Felelős vezető: Kapusi József

Előszó és ajánlás

A képzőművészet és a költészet nem egyszerűen csak testvérműzsai viszonyban áll egymással, hanem az egyik művészeti ág sajátosságai fontos alkotóelemei lehetnek a másoknak. Nem véletlenül beszélhetünk a festészet lírai (vagy drámai) töltéséről és arról, hogy a költői képalkotás (például a hasonlat, a megszemélyesítés, a metafora vagy az allegória) érzéki módon teszi szinte láthatóvá a megénekelte tartalmakat.

Holló László festészete magában hordozza a lírai és drámai jegyeket s leginkább talán az indokolja ezt a megállapítást, mert a költői élethangulatról ugyanúgy festői és grafikai képeket adott, mint ahogy megelevenítette a drámai sorsot.

Nem lehet véletlen az sem, hogy már eddig is számos vers született az újabb kritikai és művészettörténeti leírások szerint „alföldi expresszionistának” nevezett életművével a huszadik századi magyar festészet legelső vonalában elhelyezett Kossuth-díjas, Kiváló és Érdemes Művész alkotásainak ihletése nyomán. Bényei József Holló László életművét a hírlapi, a kritikai és szakirodalmi szemelvények tükrében bemutató, 1993-ban megjelent könyvében már közreadott egy csokrot a Hollónak dedikált versekből – itt a saját költeménye mellett olvastuk Kiss Tamás, Tóth Endre, Falu Tibor és a bolgár költő-műfordító Gencso Hrisztozov verseit (utóbbi Olgának címezte a Hollónak írt költeményt). 1998-ban pedig Vitéz Ferenc költő és művészeti író *Lángból riadó angyal* címmel egy egész verseskötetben tisztelgett a festőművész emléke előtt (Ő „*Szent Antal megkísértése*” címmel írta meg Holló László életregényét 2002-ben, majd 2007-ben a művész születésének 120. évfordulójára megjelent négy ünnepi album egyikének szerzője volt, Holló százhusz aktgrafikáját mutatva be).

A festői életmű előtt tisztelgő, azt méltató kötetek és a gyűjteményi anyagokat ismertető kiadványok száma mára meghaladja a húszat s meglehetősen örömmel bocsátjuk útjára az újabb könyvet: Tar Károly költő *A szépség csodája* címmel Holló László képeire írott verseiből összeállított albumát. Tar Károly 2000 és 2009 között 17 verseskötetet jelentetett meg és a *Holdsugárral ölelkezik* és a *Szép szóval köszönöm* című kötetekben már találunk egy-egy költeményt, amely Holló Lászlóra emlékezett. A *Régen elmentél* már című verset ebben a kötetben is viszontlátjuk 16 másik mű társaságában, melyek Holló László egy-egy festménye előtt, illetve azok nyomán születtek.

Tar Károly elsősorban alanyi költő: verseiben azokat az élményeket, benyomásokat, gondolatokat és érzéseket fogalmazza meg, melyek az ő életének mozzanatairól számolnak be. Ez a lírai én-központúság jellemzi őt akkor is, ha a természetről, a szerelemről énekel, vagy az emlékeket, a régi időket, a szülőket és a gyermekkort idézi föl, mellette azonban – és főleg az utóbbi versekben – egyre erősebben reflektál az őt körbevevő, számára sokszor idegenné váló világ történéseire, vagy újabb kifejezési anyagként megjelenik költői palettáján a történelmi emlékezet hangja is.

Az alanyi költői karakter azonban mások számára is hiteles és érdeklődésre számot tartó lírai jellemet formál: az egyes szám első személyű vallomás vagy a megszólítás nem csupán Tar Károlynak az elmúlt s jelen időhöz szóló monológjának része, hanem mindig egy közösség nevében is szól. Ezt a hangot erősíti föl a gyakran népköltészeti ihletésre megformált lírai darabok sora, amelyekben a hagyományos, magyaros ütemhangsúlyokhoz illő képi megoldásokat alkalmazza.

A gyakorta megjelenő alexandrinusokat a költő előszeretettel bontja kétütemű hatos sorokra (*Fuvaros szekér, Pásztorlány, Őszi Gyümölcsök, Színek sokasága, Milyen volt az álmod?*), a szótagvesztéssel megváltozott ritmika pedig különös feszültséget kölcsönöz a versnek. (Ilyen a *Fácánosban*, de ide sorolható a *Vihar előtt* vagy a kötetcím-adó *A szépség csodája* című költemény is.)

A tíz szótagos sorváltozatok az *Angelus* című versben, a 8 - és 7-szótagos váltások (*A vihart hozó égen*) szintén a népdalok egyszerű és nemes hangját idézik föl, de még a gondolati líra felé közelítő, az ütemezés helyett a gondolatok és érzések belső ritmikájára figyelő *Holló László arcképei* is szervesen illeszkedik a népi képalkotás és a dalokra jellemző lírai elbeszélésmód hagyományaihoz.

Tar Károly e megoldásokat nemcsak az érzelmekkel fűtött természeti képekkel, hanem a rímtechnikával és a refrénszerű vagy arra emlékeztető fokozó ismétlésekkel, az értelmi és érzelmi árnyalást egyaránt szolgáló keretzárásokkal is hangsúlyozza.

S ahogyan Holló László képei és Tar Károly versei egymás mellé kerülnek(avagy egymásra találhatnak) ugyanúgy párbeszédet folytatnak egymással, mint ahogy szintén bevonják ebbe a beszélgetésbe a képet néző, versolvasó embert. Költeménnyé változik a kép, festménnyé íródik a vers.

Nemcsak Tar Károly költészete gazdagodott itt újabb árnyalattal, de Holló László művészete is egy más hangulati és érzelmi kiterjedést, mondhatni, egy újabb életet kapott.

Ujváry Zoltán
professor emeritus

Festmény
Önarckép 1971

Régen elmentél már
Emlékezés Holló Lászlóra

Régen elmentél már,
de most itt vagy velünk
és képeid között
veled beszélgetünk
Ámulva hallgatunk
és nézzük a csodát,
ahogy a magasban
a felhősor megáll,
ahogy az esti csend
ráborul a földre
és az emberi vágy
rászökik a képre,
ahogy kezed nyomán
ragyognak a fények
és viszik a hajnalt
a derengő égre,
ahogy színeidben
születnek az álmok
és kiáltanak ránk
a fojtó pillantások,
ahogy megroppannak
az emberi vágyak
és hull a szegénység
a paraszti sárba

A lányokhoz szólunk
és velük nevetünk,
markáns csípőjükre
tekintget a szemünk.
De vitézek, hősök,
tündéri asszonyok,
mind veled látták meg
az égi csillagot
és veled örültek
a születő szépnek,
végtelen időben
álmodó reménynek,
de ott van a lelked
a csöppnyi kis házban,
a hosszan elnyúló
délalföldi tájban,
a szélben, a télben,
a hullámozó mélyben,
a vászonra vetett
izzó vörös égben
És ott van a lelked
minden moccanásban,
a képbe álmodott
sokszínű világban

festmény
Halápi tanya 1967

Festmény
Fuvaros szekér 1952

Fuvaros szekér

1952

Csak a szürkét látom
vihart hozó szélben,
megfeszült izmait
fürdeti a fényben

Odafent sötétség
bujkál az egekben
s a félelem gubbaszt
a tölgyfa tövében

De a szürke csak fut
versenyt az idővel,
felleget görgető
isteni erővel

A dörgést sem hallja,
a párját sem látja,
csak húzza a kocsit
s fuldoklik az álma

És mégis a szépség
száguld a szekérrel
s fénycsókot csalogat
a szürke szemébe

Hisz a csöndes erő
hitet ad a vágynak
és viszi a szürkét
szikrát szórt csodában

festmény
Pásztorlány 1929

Pásztorlány

Goromba, csúf színek
szakadnak az égről
és kitépnek mindent
a szépség öléből

Úgy hullnak a lányra,
mintha ég szakadna,
mintha már odafönt
semmi sem maradna

Egyedül áll szembe
a sötét erővel,
az isteni intés
ostoros kezével

Nincs mellette senki,
ki bátorítaná,
ki rettegés közben
arcát megcsókolná

De a remény hite
erőt ad a lánynak
és csókot is küld a
fénylő napsugárnak

festmény
Bűnbánó Magdolna

Bűnbánó Magdolna

Ha sötét is fölöttem
a rám boruló ég,
bocsásd meg lelkemnek
eltévedt szerelmét,

add, hogy visszatérjek,
isteni szentséghez
és oltalmad alatt
álmodjak szépséget,

hogy balga bűneimet
pusztába kiáltsam
és jóságod hitét
a szívembe zárjam

festmény
Őszi gyümölcsök

Őszi gyümölcsök

Felszabadult szépség
szárnyal a színekben
s kékbe mártott világ
ömlik a lelkekre

Ha itt-ott fehéret
vagy zöldet is látok,
ők is csak csodálják
a megszült világot

Csodálják és őrzik,
mint egy könnyű álmot,
mint égen fürdőző
csillagos virágot

Álmodik a lány is
forró éjszakáról,
szerelmét öntöző
csókos napsugárról

festmény
Tisza néni 36

Tisza néni

Tisza néni öreg házban
egyedül él, egymagában,
nincs, ki szavát szóra bírja,
volt szerelmét visszahívja

Nem keresi már a csókját,
szikkadt földre szórja álmát,
arcán bánat búja látszik,
ajkán fáradt szó csatázik

Járni sem tud már eleget,
nem is látja a kék eget,
csak az estét hívogatja
s botja végét szorongatja

Milyen lesz az ilyen élet,
mikor a friss szél is éget,
mikor hátán sajog a sors
és a csend is fájdalmat hoz

Nem is gondol ő most másra,
csak hogy beérjen a házba,
hogyan az ágyon megpihenjen
s gondjaival ölelkezzen

festmény
Fácánosban

Fácánosban

Selymes, szelíd színek
szállnak az égen,
viszik az időt
múló feledésbe

Megroppant levelek
ülnek a fákon,
sírva ragyognak
kopaszodó ágon

Beszédes vágyak közt
álmodik a táj,
mindent beborít
a sárga napsugár

festmény
Ady

Ady

Nem tudom, mit néz,
mit szeret,
álmodik-e néha
csillagos eget,

de azt látom,
amit néz,
azt meztelenre
tépi szét,

hiába a máz,
a láz,
a langyos ég,
orkán kapja fel szívét

s viszi magával,
mint a szél,
viszi, viszi, amit lát,
viszi megvert földön át

festmény
Vihar előtt 1958

Vihar előtt

Vörös színben pompázó, sűrű fellegek
magukkal sodorják a csüngő eget,
szinte ég a világ egy tüzes tengeren
és markukban szülik a viharos szelet

A falu szélén kiszáradt, kimúlt gyepen
egymás nyakában lóg két csontos gebe,
nem tudják mi lesz, hova, merre menjenek,
csak állnak ott, mint elhagyott, apró porszemek

festmény
Lucernakaszálás idején

Lucernakaszálás idején

Tengerszínű kékben
bámézkodik az ég
s mintha már búcsúzna,
kinyújtja a kezét

Ahogy csúszik a nap
az égi határon,
úgy lép a kaszás is
a földi buckákon

Arcát eltakarja
a vasmarkú idő,
vállát szorongatja
a summás szerető

Hazafelé menet
az jár az eszében,
szárító szél jön-e
a csillagos égen?

festmény
Angelus

Angelus

Fényben fürdik a hulló ég alja,
mintha mindent ölelni akarna,
mintha mindent fölfalna a tájból,
csak egy dombot hagyna a pusztából

De a puszta meg akar maradni
és ha kell, az égig is felnőni,
hogy a fényben új világot lásson
és az ember emberre találjon

festmény
Szabóék háza Dadán 1959

A vihart hozó égen
Holló László képeinél

Úgy rakta fel a színeket,
hogy lelke benne égett
és öntötte ránk a szépséget
a szivárványos égen

Látomása teremtés volt,
mint kőből szakadt szikra,
tűzben vitte az álmait
a kitárt országútra

Felfakadó emlékekből
gyermekszemek néznek ránk
s úgy kacagnak a markukban,
mint a szökött napsugár

Vele járunk őseink közt
a bátorító fényben,
büszkeségünk ébredszik
a régmúlt messzeségben

Óh, mennyi sok szépség ölel
a tiszaparti tájban,
ezer arcú képeiben,
a ránk tekintő vágyban

Majd a vihar csapja szelét
gyűrött, sötét egekben,
s szorongatja félelmünket
porba csüngő kezekkel

Látjuk, ahogy földre csattan
az isten tüzes csókja
és vágat a szürke ménés
a lehulló égboltra

Látjuk, ahogy szakadozik
a reszkető sötétség
és ráborul a világra
az elveszett reménység

De valami halvány szikra
ott bújik az ég mögött
s könnyű szárnyon visz bennünket
fényt fakasztó föld fölött

Milyen volt az álmod ?
Emlékezés Holló Lászlóra

Milyen volt az álmod,
mikor elmerengtél,
mikor a napfényben
pillangót kergettél,
mikor vágyainkat
szivárványra hánytad
és a tiszta reményt
tárt karokkal vártad?

Milyen volt az álmod,
mikor elmerengtél,
mikor színek szárnyán
felhőkön repültél,
mikor a kis embert
magadhoz ölelted
s csendes csillagokon
hajnalba vezetted?

Milyen volt az álmod,
mikor elmerengtél,
mikor a vászonról
magadra ismertél,
mikor a fájdalom
arcodon sírt könnyet
és könnyezve vártad
a fölszentelt szentet?

Milyen volt az álmod,
mikor elmerengtél,
mikor hősök között
rohamot vezettél,
mikor büszkeséggel
forgattuk a kardot
és az ősi isten
karjai közt tartott?

Milyen volt az álmod,
mikor velünk voltál
és a Tisza partján
csak szépséget szórtál,
mikor mosoly hullott
a lányok ajkáról
s felhőtlen ég üzent
a magyar pusztáról?

festmény
Hazafelé 1971

festmény
Vasárnapi delelők Dadán

Színek sokasága
Holló László képei előtt

Színek sokasága
hull a csüngő fényből
s egy világ születik
a derengő égből
Itt a búzamező
ringató sárgája,
ott a kékben úszó
mély tenger világa,
amott a pusztában
angelus fehérje
vagy az őszi szántás
vihart hozó kékje
De a hazafelé
zöldeskék nyárfája,
a botos parasztlány
sugaras sárgája
vagy juhász erzsinek
zöldbe bújt barnája
mind-mind a teremtő
csodaszép világa

festmény
Önarckép 39

Holló László arcképei

Nézem a vászonról
a mester arcait
és keresem köztük
az igazit, a valódit,
azt, amelyik bennem él,
és önti rám a tiszta fényt

Keresem, de nem találom,
olyan, mint a furcsa álom,
fogom és mégsem látom.
Melyik hát az igazi,
az, ahol titokban
önmagát keresi
és közben a csodában
a reményt öleli
vagy az ahol
hetyke kalapjában
a csókot kergeti,
szeme sarkában
a világot csipkedi
és a tiszta szépségben
a lelkét fürdeti?

Vagy az lenne az igazi,
amelyik szigorúan néz
és cipeli vállán
az elveszett reményt
vagy halvány mosolyában
szerelmet ígér?

Melyik hát az igazi?
Mind igaz,
bár jóllehet, külön-külön
egyik sem az
Együtt igaz a kép.
Igen. Ilyen is, olyan is,
fehér is, színes is.
Olyan mint egy ember,
olyan, mint egy kép,
amelyik szívünkben él

festmény
Önarckép 1924

festmény
Önarckép 1927

A szépség csodája

Holló Lászlóról

A szépség csodája csillog a szemedben
s a szavak varázsa szól a színeidben,
tűzpiros vérben, tengerszemű kékben
forog a világ a lelked tükrében

Arcodon bizsereg a zizegő harmat,
suttogva átölel a korai hajnal,
halk szavú csendben jársz a fellegekben
és dúdolgatsz egy dalt az isteneknek

Amerre csak nézel, nyílnak a virágok
s illatukból formálsz mesélő világot,
napsugarat szórsz a fázós csókokra
és a ránk hulló sötét holnapokra

Tüzes paripáid nyergelik az álmot,
s hátukon hordják a tiszta igazságot,
viszik a vágyat, a megroppant fákat,
gyermekét ölelő édesanyákat

Viszik a múltat, a sárba fulladt sóhajt,
a markunkban zengő búfelejtő bordalt,
viszik a csokrot, lombhullató bokrot,
viszik a kertben imádkozó szobrot,

Fájdalmad is viszik a viharos szélben,
kacagó örömöd a táncoló fényben,
viszik a csókod a csillagos égen,
viszik a titkod messzi messzeségben

TARTALOMJEGYZÉK

Ujváry Zoltán: Előszó és ajánlás

Képcímek:

Önarckép 1971.

Halápi tanya 1967.

Fuvaros szekér 1952.

Pásztorlány 1929.

Bűnbánó Magdolna 32

Őszi gyümölcsök 1959.

Tisza néni 36

Fácánosban 1970.

Ady 48

Vihar előtt 1958.

Lucerna kaszálás idején 28

Angelus 31

Szabóék háza Dadán 1959.

Hazafelé 1971.

Vasárnapi delelők Dadán 1938.

Önarckép 39.

Önarckép 1924.

Önarckép 1927.

Verscímek:

Régen elmentél már

Fuvaros szekér

Pásztorlány

Bűnbánó Magdolna

Őszi gyümölcsök

Tisza néni

Fácánosban

Ady

Vihar előtt

Lucerna kaszálás idején

Angelus

A vihart hozó égen

Milyen volt az álmod?

Színek sokasága

Holló László arcképei

A szépség csodája

EDDIG MEGJELENT VERSKÖTETEIM

Miért mondd?

Debrecen, 2000

Kigombolnám fázós szívem

Debrecen, 2001

A fecsegő vízparton

Debrecen, 2002

Szépséges fatornyok

Debrecen, 2002

A csillagparipák

Debrecen, 2002

A meghajszolt szerelemben

Debrecen, 2003

Esti Könyörgés

Debrecen, 2003

Az ezüsthajú égen

Debrecen, 2003

Őszi fények

Debrecen, 2004

Tépázott gyönyörben

Bényi Árpád rajzaival

Debrecen, 2005

Égig érő puha csendben

László Ákos rajzaival

Debrecen, 2005

Lassan hull a hervadás

Cs. Uhrin Tibor rajzaival

Debrecen, 2005

Csak a harmat kacag

Vincze László rajzaival

Debrecen, 2006

Nyárvégi estéken

Bényi Árpád,

László Ákos,

Cs. Uhrin Tibor,

Vincze László rajzaival

Debrecen, 2006

Fehér fényt csiholok

Debrecen, 2007

Holdsugárral ölelkezik

Józsa János,

László Ákos,

Cs. Uhrin Tibor,

Vincze László rajzaival

Debrecen, 2008

Szép szóval köszönöm

Debrecen, 2009